

Häyhä Emma

Läsnäoloa ja karismaa - Lavapreesensin merkitys live-esiintymisessä

Lavapreesensin merkitys live-esiintymisessä ammattilaisten näkökulmasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muusikko (AMK)

Musiikin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

15.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä:	Emma Häyhä
Otsikko:	Läsnäoloa ja karismaa – Lavapreesensin merkitys live- esiintymisessä
Sivumäärä:	28 sivua + 2 liitettä
Aika:	15.11.2023
Tutkinto:	Muusikko (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto:	Musiikin esittäminen
Ohjaaja:	Lehtori Jukka Väisänen
Arviointi:	Lehtori Asta Levy

Opinnäytetyöni käsittelee lavapreesensin merkitystä live-esiintymisessä ammattilaisten ja erityisesti ammattilaulajien näkökulmasta. Työni on tarkasteleva kokonaisuus siitä, mitä kaikkea lavapreesens pitää sisällään live-esiintymisessä, ja mitkä ovat aiheen alle lueteltavat tärkeimmät ominaisuudet. Lavapreesens on käsitteenä laaja, ja sille ei ole yhtä ainoaa kuvausta tai käsitettä, joten lähdin tarkastelemaan työssäni vuorovaikusta ja viestintää, läsnäoloa, visuaalisuutta ja karismaa. Haastattelin teemahaastatteluna kahta ammattikentällä toimivaa ammattilaulajaa ja laulun- ja musiikinopettajaa, jotta sain kokonaisvaltaista kuvaa aiheestani.

Opinnäytetyöni luvussa 5 käsitellään esiintymisen opettamista Suomen ammattikorkeakoulujen saralla. Tilastojen ja haastatteluiden myötä selvisi, että muusikon ammattiin tähtäävissä ammattikorkeakoulutuksissa ei yhdessäkään ole omana opintojaksona esiintymis- tai ilmaisutaitoja – epäselväksi jää, onko esiintymiskoulutus osana muita opintoja? Kysymys kuuluukin, pitäisikö esiintymistaitoja opettaa enemmän myös kouluissa, keskittyen syvällisemmin esiintymiseen ja lavapreesensiin.

Opinnäytetyön molempia haastatteluja yhdisti se, että läsnäolon voima lavapreesensin merkityksessä on suurin. Tärkeimpiä yhdistäviä tekijöitä oli myös aitous omaan tekemiseen, ja karismaattisuuden löytäminen omasta persoonasta. Lavapreesens koetaan usein itsestänselvyydeksi ja vaikka haastatteluiden ja tiedon myötä ei tullut uusia merkittäviä uusia näkökulmia, niin koen, että tämän työn kautta esiintyjät saattavat saada uusia työkaluja tekemiseensä ja tiedostaa paremmin omaa tekemistään. Eri näkökulmat kiinnittävät huomiota asioihin ja aihealueisiin, jotka ovat saattaneet jäädä taka-alalle omassa esiintymisessä.

Koostin keräämästäni tiedosta aiheesta kiinnostuneille esiintyjille oman ohjeistuksen, ”Lavapreesens pähkinänkuoressa”. Se on liitteenä työni lopussa. Siinä on tuotu esiin työssäni nousseet keskeiset teemat helposti luettaviksi ja käytännönläheisiksi oman lavapreesensin tarkastelua, tiedostamista ja kehittämistä varten.

Avainsanat: lavapreesens, esiintyminen, läsnäolo, vuorovaikutus, karisma, aitous

Abstract

Author: Emma Häyhä
Title: Presence and Charisma - The Significance of Stage Presence in Live Performances
Number of Pages: 28 pages + 2 appendices
Date: 15 November 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Music
Specialisation Option: Music Performance
Supervisor: Jukka Väisänen, MMus
Examiner: Asta Levy, MMus

My bachelor's project investigates the significance of stage presence in live performances from the perspective of professionals, especially professional singers. My work is a comprehensive examination of what stage presence means? in the context of live performances and what are the key attributes under this topic. Stage presence is a wide concept, and it does not have only one description or definition. In my work, I chose to explore interaction and communication, presence, visuality, and charisma. I conducted thematic interviews with two professional singers and a vocal and music teacher to gain a comprehensive understanding of my bachelor's project.

The project report also discusses the teaching of performance skills at Finnish universities of applied sciences. Through statistics and interviews, it became apparent that none of the higher education programs for professional music performers offers an independent class on performance or expressive skills. It remains unclear whether performance skills are integrated into other courses. This raises the question of whether performance skills should be taught more extensively also in schools with a deeper focus on performance and stage presence.

Both interviewees highlighted the power of presence as the most significant aspect of stage presence. Other main themes included authenticity in one's performance and discovering charisma within one's own personality. Stage presence is often taken for granted and while the interviews and gathered information did not bring entirely new perspectives, I believe that through this work performers may gain new tools for self-improvement and a better understanding of their own way of doing it. Different perspectives draw attention to aspects and areas that may have been overlooked in one's own performance.

Based on the collected information, I compiled a set of guidelines for performers interested in the topic. This document is titled 'Stage Presence in a Nutshell' and it is attached to the project report. It presents the key themes that emerged in my research in an easily digestible and practical format for self-examination, awareness and development of one's own stage presence.

Keywords: stage presence, performance, presence, interaction, charisma, authenticity

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Mitä on lavapreesens?	2
2.1	Vuorovaikutus ja viestintä	2
2.2	Läsnäolo	2
2.3	Visuaalisuus	3
3	Mitä karisma on?	4
3.1	Omaa karismaa voi oppia ja kehittää	4
3.2	Mikä tekee esiintyjästä huippuesiintyjän?	5
4	Aitous vs. teennäisyys	5
5	Esiintymisen opettamisen tärkeys muusikon ammattiin tähtäävässä koulutuksessa	6
5.1	Esiintymistaitojen opettaminen Suomen Ammattikorkeakoulujen musiikin tutkinnoissa	7
5.2	Yhteenvedo esiintymistaitojen opettamisesta eri ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmassa	9
6	Oma kokemus esiintymisestä	9
7	Tutkimusmenetelmä ja toteutus	10
7.1	Tutkimusmenetelmä: Tapaustutkimus	10
7.2	Toteutus: Teemahaastattelu	10
7.3	Haastattelukysymykset	11
8	Omana itsenäni: Jenni Honkaluoman teemahaastattelu	12
9	Läsnäolon voima: Hanna Marttilan teemahaastattelu	16
10	Pohdinta	21
	Lähteet	26
	Liite 1. Luku 6, Oma kokemus esiintyjänä	1
	https://www.youtube.com/watch?v=8iz2zp2gGik	1
	Liite 2. Lavapreesens pähkinänkuoressa	2

1 Johdanto

”Esiintymisellä voi olla monenlaisia tavoitteita, kuten viihdyttäminen, informaation jakaminen tai yleisön mielipiteeseen vaikuttaminen.” (Poutiainen, 2021)

Minulle esiintyvänä taiteilijana ja laulajana yksi tärkeimmistä asioista on tuoda itsestäni oma persoona ja henkilökohtaiset vahvuuteni esiin lavalla ollessani. Opinnäytetyöni idea kumpuaa siitä, kun mietin lavapreesensin, eli muun muassa läsnäolon ja karisman tärkeyttä omilla keikoilla esiintyessäni. Miten tuon itsestäni parasta minua yleisölle tänään? Olenko läsnä oleva esiintyessäni? Millaisen ensivaikutelman annan itsestäni? Miten saan juuri tämän yleisön nauttimaan mahdollisimman paljon keikasta? Otanko yleisöön tarpeeksi kontaktia? Entä miten koko bändin keskinäinen ja liikkeellinen ilmaisu vaikuttaa esiintymiseen ja lopputulokseen? Nämä teemat nousevat esiin työtäni tarkastellessa.

Teoksessa *Tutki ja kirjoita* (2004) Robson toteaa: ”Kun tutkitaan ihmisiä, miksi ei käytettäisi hyväksi sitä etua, että tutkittavat itse voivat kertoa itseään koskevia asioita?” Päätin toteuttaa työni tutkimalla asiaa eri lähteistä, kirjaamalla ylös omia ajatuksiani sekä tärkeimpänä; haastatteleamalla Suomen ammattikentällä toimivaa kahta ammattilaulajaa ja laulun- sekä musiikinopettajaa. He tarkastelevat lavapreesenssiin kuuluvia teemoja laatimieni kysymysten kautta. Toteutin haastattelut teemahaastatteluina käyttäen tapaustutkimusta tutkimusmenetelmänä. Tutkimuskysymyksissä keskitytään siihen, mitä lavapreesens on erityisesti ammattilaisen näkökulmasta. Kerron näistä lisää luvussa kuusi.

Työssäni tutkitaan sitä, *mitä kaikkea lavapreesens sisältää ammattilaisen live-esiintymisessä, onko esiintymistaidot opittava taito ja saadaanko siihen opetusta koulumaailmassa ja millainen on karismaattinen ihminen ja miten karismaattinen ihminen vaikuttaa ympäristöönsä?*

Lavapreesensin alle tärkeimmiksi aiheiksi lukeutuivat vuorovaikutus ja viestintä, läsnäolo, karisma, aitous ja visuaalisuus.

2 Mitä on lavapreesens?

Laulajan täytyy herättää mielenkiintoa jo ulkoisella olemuksellaan, jotta hän saisi kuulijat kiinnostumaan itsestään. Yleisön ensivaikutelma laulajasta ja hänen persoonallisuudestaan muodostuu siitä, miltä laulaja näyttää, miten hän liikkuu, seisoo, pukeutuu ja huomioi yleisönsä. (Hautamäki, 1999)

Lavapreesens on terminä moniulotteinen ja siihen ei löydy vain yhtä vastausta, joten olen koonnut alla oleviin alaotsikoihin lavapreesensiin kuuluvia tärkeimpiä ja keskeisimpiä asioita.

2.1 Vuorovaikutus ja viestintä

Vuorovaikutus tarkoittaa taitoa huomioida yleisö esityksen suunnitteluvaiheesta lopetukseen saakka. Se tarkoittaa myös taitoa motiivoida yleisö. Esiintyjän tulee kuunnella ja havainnoida yleisöä ja reagoida yleisön viesteihin. (Suomen Puheopisto Oy, 2019)

Vuorovaikutus lavapreesensin merkityksen tarkastelussa tarkoittaa vahvasti kontaktia yleisön ja esiintyjän välillä, mutta myös vuorovaikutusta koko bändin kesken. Bändin sisäinen ja keskinäinen kemia vaikuttaa siihen, miten yleisö näkee esityksen. Jos lavalla nauttii, myös yleisö näkee sen. Lavalla tapahtuu myös paljon sanatonta viestintää. Krista Launosen kirjassa *Lava – kauhu ja himo* käydään läpi sanatonta viestintää ja mitä se tarkoittaa lavalla. Vaikutus esiintyjästä yleisöön tulee myös paljon non-verbaalisesta viestinnästä. ”Sanatonta viestintää ovat muun muassa eleet, ilmeet, katse, asennot, liikkeet, ääni, puheenrytmi ja tauot, eli kaikki muu kuin sanat ja kieli. Myös vaatteet ovat sanatonta viestintää.” (Launonen, 2017)

2.2 Läsnaolo

”Läsnaolo on - - toimintaa, jossa ihminen on tietoinen omasta kehostaan eli läsnä omassa ruumiissaan, sekä jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.” (Alaverronen, 2014) Läsnaololla ja vuorovaikutuksella on yhteys. Ilman

läsnäoloa ei ole niin hyvää vuorovaikutusta. Lavalla ollessani olen todella tietoinen siitä, olenko tilanteessa läsnä, reagoinko impulsseihin ja ”pystynkö elämään hetkessä”. Läsnäolon puutteeseen liittyy myös paljon elämän eri vaiheet ja tilanteet. Keskittyminen ja hetkessä eläminen on haastavampaa, jos mielen päällä on jotain suurempaa. Läsnäoloakin voi kuitenkin kehittää.

Läsnäolon vaikutelma tulee siitä, kun ottaa esiintyessään katsekontaktia koko yleisön kanssa ja uskaltaa myös pitää esiintyessään taukoja. Kehotietoisuuden harjoittelu toimii myös läsnäolon kehittämisen apuna. Aasialaiset harjoittelumenetelmät, kuten tai-chi ja jooga auttavat lisäämään läsnä olemisen kykyä. (Kihlström, 2007)

Huomio ja läsnäolo liittyvät toisiinsa. Ihanaa tilaa nimeltä flow leimaa vahva läsnäolo. Flow on sitä, että olemme niin täydellisen uppoutuneita johonkin, että unohdamme ajan ja tilan. Tunne syntyy, kun saamme tehdä sellaista, mikä on mielenkiintoista, hauskaa ja luovaa. (Kihlström, 2007)

2.3 Visuaalisuus

Ensivaikutelma lavalla voi olla hyvinkin visuaalisesti vaikuttava. Arjas toteaa kirjassaan *Varmasti lavalle (2017)*, että yleisön näkökulmasta esitys alkaa siitä hetkestä, kun esiintyjä astuu lavalle. Ennen kuin ensimmäistäkään säveltä on kuultu, luodaan ensivaikutelma.

Visuaalisuudella lavapreesensissä tarkoitan sitä, että se on kokonaisviestintää, missä yhdistyy ulkoinen olemus, ilmeet ja eleet, liikkuminen, pukeutuminen, lavan- ja lavalla olevien henkilöiden asettelu ja muut show-elementit, jotka tuovat esitystä eläväksi. Visuaalisuus on iso elementti lavapreesensiämme ja tuo verkkokalvoille eläväksi myös musiikin lisäksi mielen maisemaa.

Mielikuva ammattilaisena luodaan huolellisen valmistautumisen, esiintymisen tekniikan ja kehonkielen taitojen lisäksi pukeutumisella ja ulkoisella olemuksella. Vaatteet ovat kuin univormu, jolla luodaan mielikuvia. (Sainius, Pohjaväre, 2021)

Esiintymistä ennakoita mielessä eli mentaalisesti kutsutaan tavallisesti visualisoinniksi. (Koskimies, 2002)

3 Mitä karisma on?

Karisman sanakirjamääritelmä on persoonallinen vaikutusveto-voima. Ilmiö on ennen muuta katsojan silmissä, mutta kaikki voivat tuoda sisäisen karismansa esille ja vahvistaa säteilyään. (Kihlström, 2007)

Olen pohtinut paljon karisman määrittelyä, mikä tekee ihmisestä tai esiintyjästä karismaattisen. Se on kaikille oma kokemus ja ihmiset kokevat myös karisman eri tavalla. Olen kokenut, että on vaikeaa kuvailla, millainen on karismaattinen ihminen, mutta se luo ympärilleen tietyn tunnereaktion ja valtavan energian, mikä välittyy heti eteenpäin. Karisman tutkiminen kiinnostaa, koska karismaattiset esiintyjät vetoavat tunteisiin ja jäävät mieleen. Tuomo Takala (2013) kuvaa väitöskirjatutkimuksessaan, että karisma on yhdistelmä erityisen suurta viehättävyyttä sekä magneettista persoonaa ja/tai ulkonäköä. Se on siis voimakas kyky, millä vaikuttaa ja viehättää ihmisiä ja kohdistuu ihmisiin, jotka saavat myös helposti huomiota ja ihailua. (Takala, 2013) ”Karisma on myös uskottavuutta ja kykyä tuoda omaa persoonaa esiin, itsevarmuutta, rohkeutta, luontevuutta ja säteilyä.” (Launonen, 2017)

3.1 Omaa karismaa voi oppia ja kehittää

Kenneth J. Levine (2010) on toteuttanut karismatutkimuksen, jossa ilmenee, että karisma on taito, jonka voi oppia, ja läsnäolon taito on suuri osa sitä. Karismaattinen ihminen on empaattinen, innostunut ja luottaa itseensä.

Lavan haltuun ottaminen on yksi osa karismaa. Se miten lavalle saapuu, on esiintyjäkohtainen, koska tapoja on yhtä monta kuin esiintyjäkin. Arjas toteaa, että vakuuttava entréé tuntuu yleisöstä siltä, että juuri tuo tapa on oikea ja mikään muu ei ole edes mahdollista. Tällaisen illuusion luominen onkin osa kokeiden taiteilijoiden karismaa. (Arjas, 2014)

Oman karisman vahvistamiseksi täytyy tiedostaa oma ruumiinkielensä, toisin sanoen se, millaisia sanattomia viestejä lähettää sekä missä, milloin ja millä tavalla sen tekee. (Arjas, 2014)

3.2 Mikä tekee esiintyjästä huippuesiintyjän?

Krista Launosen kirjassa *Lava – kauhu ja himo* käydään läpi esiintyjän loistavuutta lavalla. Mikä tai mitkä tekijät vetoavat yleisöön unohtumattomalla tavalla? Monissa esimerkeissä palataan siihen, että aitous ja tunteisiin vetoaminen ovat tärkeimpiä asioita. ”Huippuesiintyjä yhdistää se, että he saavat aikaan tunnereaktion. Se pitäisi olla jokaisen esityksen yksi tavoitteista.” (Launonen, 2017) Mielestäni esimerkeissä painotetaan hyvin tunne-energian merkitystä ja sen siirtämistä lavalta yleisöön. Tässä tuleekin ilmi, että esiintyjä todella on tunteiden välittäjä ja ilman tunteita esityksestä puuttuu syvyys. ”Kun osaat lukea kehoasi ja tunnistat tunteet ja ymmärrät niiden vaikutukset - -, tunteet voi muuttaa tunneenergiaksi.” (Launonen, 2017) Kirjassa tuodaan myös ilmi esiintyjän tilannetaju ja sen merkitys, joka onkin yksi huippuesiintyjän tärkeimmistä ominaisuuksista.

4 Aitous vs. teennäisyys

Aitous on arvo, joka usein toistuu puhuttaessa pop- ja rockmusiikista. Se on jotakin, mihin pyritään ja jotakin, mikä erottaa rahan- ja maineenhimoiset teeskentelijät todellisista taitelijoista. (Gullichsen, 2019)

Filosofian tohtori Salli Anttonen väitöskirjatutkimuksessa *Muusikoilta odotetaan yhä aitoutta ja rehellisyyttä* Anttonen toteaa, että aitous ja autenttisuus ovat olleet jo vuosisatojen ajan populaarimusiikin arvo, erityisesti länsimaisessa kulttuurissa ja sen merkitys liitetään vahvasti suomalaiseen kulttuuriimme. ”Ole oma itsesi” -slogan on useasti käytetty ohjeistus populaarissa self help -kirjallisuudessa.

Launosen kirjassa *Lava – kauhu ja himo* (2017) on luku aitoudesta ja sen merkityksestä esiintyjän ammatissa. Luvussa todetaan, että omana itsenä olo on yksi tärkeimmistä ominaisuuksista esiintyessä, mutta mitä omana itsenä olo tarkoittaa lavalla? Kirjassa kehoitetaan korostamaan oman persoonan vahvoja puolia,

oli ne hyviä tai haavoittuvaisia. Yleisö haluaa tuntea tunteita ja aistia esiintyjän oman olon. ”Paras esitys on aito. Paras esiintyjä on aito.” (Launonen, 2017)

Anttonen toteaa kuitenkin tutkimuksessaan, että artistipersonan takaa esiintyminen on niin sanottua modernia autenttisuutta. Kun tiedetään, että lavalla nähdään hahmo tai tietty rooli, ei feikkiys tai teennäisyys ole ongelma. Anttonen kokee, että on rehellisempää ja aidompaa, kun identiteettileikki on näkyvillä, eikä piilossa. (Gullichsen, 2019)

Aitouden käänköpuolena on epäaitous ja teennäisyys, johon Anttonen mukaan liittyy usein kaupallisuus musiikkialalla. Kaupallisuus koetaan usein enemmän uhkana kuin mahdollisuutena, ja artikkelissa nostetaan esiin mielenkiintoinen kulma siitä, miten kaupallisiin pyrkimyksiin suhtaudutaan lähes aina negatiivisesti. Kaupallisuuden suunnittelu, siihen pyrkiminen ja bisnessuunnitelman tekeminen tai oman roolin luominen saattavat kallistaa artistin imagoa aidosta epäaidon puolelle.

- - Vaikka haluaisimme uskoa, että muusikot tekevät musiikkiaan pakottavasta luomisen palosta, on musiikki myös ennen kaikkea heidän ammattinsa. Keikoista, levymyynnistä ja kaikesta niiden oheistoiminnasta saatavilla tuloilla muusikko elättää itsensä, eikä siinä pitäisi olla mitään väärää. (Anttonen, 2019)

Anttonen toteaa myös, että luultavasti lähes kaikilla artisteilla on jonkinlainen rooli lavalle noustessa ja vertaa sitä myös muun alan työntekijöiden työminään. Tärkeintä on, että vastaanottaja uskoo oman aitouden. Sen kuvan ja tunteen, mikä välitetään yleisölle, pitäisi luoda illuusio, että nyt ollaan rehellisellä asialla, Anttonen sanoo. (Jormanainen, 2017)

5 Esiintymisen opettamisen tärkeys muusikon ammat- tiin tähtäävässä koulutuksessa

Muusikon työelämässä esiintyminen on melko iso osa kokonaisuutta, joten herää kysymys, tulisiko esiintyminen ottaa huomioon entistä laajempaan kokonaisuuteen opintokokonaisuudessa. (Lajoma, 2020)

Koen todella tärkeänä, että esiintymistaidot olisivat osana opintokokonaisuutta ammattikorkeakouluissa musiikin opinnoissa. Suomessa ainoastaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa on mahdollista opiskella pääaineena musiikin esittämistä ja se on myös omana pääaineenani laulajan opinnoissa, mutta silti meidän opetussuunnitelmassamme ei ole esiintymiseen liittyvää opintojaksoa tai kurssia. Se on saanut myös minut tutustumaan enemmän siihen, missä määrin esiintymistä opetetaan oppiaineena eri oppilaitoksissa. Sibelius-Akatemiassa on jo useita vuosia opetettu esiintymis- ja oppimisvalmennusta.

5.1 Esiintymistaitojen opettaminen Suomen Ammattikorkeakoulujen musiikin tutkinnoissa

Suomessa on useita ammattikorkeakouluja, jotka tarjoavat musiikin tutkintoa. Selvitin viiden ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmasta, missä määrin esiintymistaitoa opetetaan näissä oppilaitoksissa (Metropolia, Tampere, Turku, Jyväskylä, Oulu). Esitän seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) havaintoni. Taulukkoa lukiessa on syytä huomioida, että havaintoni perustuvat vain opetussuunnitelmiin ja otsikkotasolla havaittuihin sisältöihin. Esiintymistaitoa voi olla integroituna eri opintojaksoihin, mutta tämän havaitseminen olisi edellyttänyt opintojaksoiden sisältöjen tarkempaa tutkimista.

Taulukko 1.

Ammattikorkeakoulu (musiikin tutkinto)	On esiintymistaitoa, opintojakso? Mitä opintojakso pitää sisällään?	Ei ole esiintymistaitoa.
Metropolia AMK Esittäminen, Musiikkipedagogi	-	Ei ole omana opintojaksona. Esiintymistä voi harjoitella yhtyeopetuksen yhteydessä itsenäisesti. Ei opetusta.

<p>Tampere AMK</p> <p>Musiikkiteatteri, Musiikkipedagogi</p>	<p>On musiikkiteatterin tutkinnossa. Opintojaksoilla Näyttelijäntyö ja tanssi 1–4.</p> <p>Puheoppia ja teatteri-harjoituksia.</p>	<p>-</p>
<p>Turku AMK</p> <p>Musiikkipedagogi</p>	<p>-</p>	<p>Ei ole omana opintojaksona</p>
<p>Jyväskylä AMK</p> <p>Musiikkipedagogi</p>	<p>Vapaasti valittava opintojakso: Draama ja kirjallisuus.</p> <p>Tiedostaa omia ilmaisutaitoja ja tuntee draamakasvatuksen menetelmiä.</p>	<p>-</p>
<p>Oulu</p> <p>Musiikkipedagogi</p>	<p>-</p>	<p>Ei ole omana opintojaksona</p>

5.2 Yhteenveto esiintymistaitojen opettamisesta eri ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmassa

Taulukosta ilmenee, että esiintymistaitoja ei juurikaan opeteta muusikon ammattiin tähtäävissä ammattikorkeakouluissa. Poikkeuksena Tampereen musiikkiteatterilinjan koulutus, jossa on omat kurssit näyttelijäntyölle ja Jyväskylässä vapaavalintainen draaman- ja kirjallisuuden kurssi. Suuri osa muusikon työtä on esiintymistä, mutta sille ei ole opetussuunnitelmassa omaa paikkaa. Koen, että ilmaisutaidon ja/tai esiintymisen perusteiden pitäisi olla osana jokaista musiikin tutkintoa. Pitäisikö ilmaisutaidon ja esiintymisen olla tulevaisuudessa osana opetussuunnitelmaa muusikon ammattiin tähtäävissä tutkinnoissa?

6 Oma kokemus esiintymisestä

Tässä luvussa analysoin ja reflektoin omaa lavapreesensiäni ja esiintymistäni omaan laulun loppututkintokonserttiin valikoituneesta kappaleesta, Lizzo – Special (feat. SZA) (Liite 1). Käytän reflektoinnissa apuna työni aihealueita ja tarkastelen esiintymistäni erityisesti vuorovaikutuksen ja viestinnän, visuaalisuuden ja läsnäolon kulmasta.

Kappaleen spiikkauksessa otan paljon kontaktia yleisöön katseellani ja videolta ja spiikeistäni ilmenee, että vuorovaikutus on tuttavallista yleisön kanssa. Ilmaisen myös spiikkini loppukaneetissa kädet levälläni, että yleisö on täynnä ihmisiä, joiden haluan olevan paikalla ja kiitän heitä, että ovat tulleet katsomaan konserttiani. Spiikki loppuu sanoihini: ”Tää on teille.”

Otan kappaleessa erityisen paljon kontaktia yleisöön menemällä myös aika lähelle lavan reunaa ja leikittelen myös laulusoundillani rap-kohdissa. Koen, että kappaleen sanoma, joka oli tarkoitettu viestiä yleisölle, toteutuu. Kehityksen kulmasta koen, että olisin voinut keskittyä tarkemmin ja selkeämmin lavankäytöllisesti siihen, miten haluan lavalla olla ja missä kohtaa lavaa haluan tehdä mitään, ilmaisu olisi silloin ollut vielä vahvempaa. Tässä vähemmän olisi voinut olla enemmän.

Omalla ulkoisella olemuksella ja visuaalisuudella on tässä iso merkitys ja olinkin miettinyt huolellisesti, miltä haluan esiintyessäni näyttää. Hopeinen glitter-asu mekosta kenkiin toi olon, että olin itseni lavalla ja tunsin oloni varmaksi. Sen lisäksi minulla oli tarkka visio, miten soittajat ja taustalaulajat asettuvat lavalle ja myös, että taustalaulajat ovat pukeutuneet samaan teemaan, omalla tyylillään. Käytän esiintyessäni paljon kehoani ja olen liikkuvainen, se on selkeästi iso osa myös tunteiden välittämistä minulle. Konsertin kulku olikin suunniteltu meneväksi tietyllä tavalla draaman kaaren mukaan lyhyillä siirtymillä.

Koen, että läsnäolon merkitys oli suurimpana tavoitteena esityksessäni ja pääsin tavoitteeseeni. Otan kontaktia yleisöön ja kollegoihin lavalla ja kuitenkin elän hetkessä. Osallistan myös yleisöä mukaan fiilistelemään biisiä. Olen myös aito ja oma itseni lavalla ja se onkin yksi tärkeimmistä asioista esiintyessä, siitä lisää muun muassa luvussa 8, Jenni Honkaluoman haastattelussa.

7 Tutkimusmenetelmä ja toteutus

7.1 Tutkimusmenetelmä: Tapaustutkimus

”Tapaustutkimukseksi kutsutaan tutkimusstrategiaa, jossa tarkoituksena on tutkia syvällisesti vain yhtä tai muutamaa kohdetta tai ilmiökokonaisuutta.” (Tapaustutkimus 2015. *Tapaustutkimusartikkeli.*) Tapaustutkimus pyrkii saamaan mahdollisimman monipuolisen kuvan aiheesta tutustumalla siihen kokonaisvaltaisesti. Tapaustutkimus yhdistää aineistoja, kuten haastatteluja, havainnointia, tilastoja ja tapauksesta kertovia asiakirjoja. (Kallinen & Kinnunen, ei pvm.)

7.2 Toteutus: Teemahaastattelu

Valitsin toteutustavaksi teemahaastattelun muun muassa siksi, että halusin syventää saatavia tietoja sekä saada perusteluja esitetyille mielipiteille ja antaa mahdollisuuden käyttää lisäkysymyksiä myös tarpeen mukaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2004)

Teemahaastattelun aihepiirit ovat ennakkoon määriteltyjä, mutta aiheiden esittämisellä ei ole tiukkaa järjestystä. Teemahaastattelussa kysymysrunko toimii lähinnä haastattelijan muistilistana, joka jous-
taa tilanteiden mukaan. - - Teemahaastattelun valmisteleminen vaatii paljon aiheeseen perehtymistä ja haastateltavien huolellista valintaa tutkimustavoitteen mukaisesti. (Eskola & Vastamäki, 2015)

Kysymykset haastattelua varten vaativat tarkkaa harkintaa ja syventymistä aiheeseen, jotta ne antaisivat parhaiten vastauksia opinnäytetyössäni käsiteltäviin teemoihin.

Jenni Honkaluoman kanssa sovittiin rauhallinen paikka, jossa haastattelu pidettiin. Haastattelu sovittiin äänitettäväksi litterointia varten. Haastatteluun meni aikaa 50 minuuttia. Litteroinnin tuloksena sanoja noin 6400, sivuja 13.

Hanna Marttilan kanssa pidimme haastattelun Zoomin välityksellä. Haastattelu äänitettiin litterointia varten Zoomissa ja puhelimella. Haastatteluun meni aikaa 30 minuuttia. Litteroinnin tuloksena sanoja noin 3400, sivuja 8.

7.3 Haastattelukysymykset

Taustakysymykset:

1. Mikä on nimesi?
2. Mikä on pääinstrumenttisi?
3. Minkälaista esiintymistyötä olet tehnyt musiikkialalla?
4. Kuinka kauan olet toiminut esiintyvänä muusikkona?
5. Miten olet oppinut esiintymistä?
6. Miten olet opiskellut esiintymistä oppilaitoksessa?

Esiintyminen ja lavapreesens:

1. Mitä lavapreesens on?
2. Miten lavapreesensia ja läsnäoloa voi kehittää?
3. Mikä merkitys esiintymisellä on omassa ammattitaidossasi?
  - a. Kuinka paljon kiinnität huomiota ulkoiseen olemukseesi lavalla?
  - b. Mikä merkitys pukeutumisella ja omalla visuaalisella ilmeellä on sinulle lavalla?

- c. Mikä merkitys ilmeillä ja eleillä on esiintymisessä?

Jatkokysymys: Mikä merkitys on omien ilmeiden analyysillä esim. videoiden avulla? (Oletko analysoinut itse ilmeitäsi ja eleitäsi videoiden avulla)

- d. Millaisia tunnetiloja pyrit välittämään kehollisilla eleilläsi yleisölle? Entä millaisia viestejä pyrit välittämään kehollisilla eleilläsi yleisölle? Miten tunnistaa eron aidon ja ei aidon välillä?
- e. Mikä merkitys on spiikkauksen harjoittelulla? Oletko harjoitellut spiikkausta omatoimisesti? Jos olet, niin miten?
- f. Miten esiintymisessäsi näkyy lavan kokonaisvaltainen käyttö ja liikkuminen?
- g. Kuinka tärkeäksi koet lavan tilan käytön esiintymisessä, ja millä tavoin kannattaa hyödyntää lavan tilaa esityksen luomisessa?

4. Millainen on karismaattinen ihminen?
5. Mitkä piirteet tekevät henkilöstä karismaattisen lavalla?
6. Voiko karismaa opetella tai oppia?
7. Mikä tekee esiintyjästä huippuesiintyjän?
8. Voinko julkaista haastattelut nimelläsi? (Annan tekstit luettavaksi ennen julkaisua)

8 Omana itsenäni: Jenni Honkaluoman teemahaastattelu

Jenni Honkaluoma on koulutukseltaan pop/jazz- laulaja, -laulunopettaja ja myös musiikinopettaja. Jenni on aloittanut julkiset esiintymisensä vuonna 2005 ja on tehnyt töitä laulajana monipuolisissa kokoonpanoissa, mm. duona, triona, bi-lebändin solistina, oman musiikin parissa ja Gospel-kuorossa kuorolaisena sekä solistina.

Jenni kokee, että esiintymistä ei ole koskaan erityisesti hänelle opetettu, vaan enemmän on ollut oletuksia siitä, että se tulisi luonnostaan. Hän on kuitenkin itse oppinut esiintymistä erilaisten keikka- ja työkokemusten kautta menemällä rohkeasti tilanteisiin ja ”ehkä ensi kerralla viisaammin” -ajatuksella. Oppilaitoksissa hän on päässyt harjoittelemaan esiintymistä workshoppien kautta, mutta esimerkiksi lavan käyttämisestä tai koreografioista ei ole tullut ohjeistuksia.

Jenni kokee kuitenkin hyvänä asiana sen, että ”luotetaan laulajaan ja hänen artistiseen tekemiseensä”, mutta mainitsee myös, että jos joku kokee ihmisten eteen menemisen haastavana ja tarvitsisi siihen ohjausta enemmän, niin siihen olisi hyvä saada lisäohjeistusta myös koulumaailmassa.

Läsnäolo

Jenni puhuu paljon lavapreesensin yhteydessä läsnäolosta ja kokee, että esiintyjän läsnäolo ja aitous ovat tärkeimpiä ominaisuuksia esiintyessä. Kun tulee kaikkien eteen sellaisenaan ja yleisö näkee, miten tunneilmaisuus vaikuttaa esiintyjään, vaikuttaa se myös siihen, miten yleisö näkee esiintyjän. On tärkeää, että ihminen on läsnä ja aito, vaikka tekisi mitä musiikkia. Jenni lisää, että bilebändi-kontekstissa on tärkeää tietää, että on tullut viihdyttämään yleisöä. Silloin ei kaihata mitään päälle liimattua, vaan keskittymistä siihen, että tulee viihdyttämään ja on läsnä siinä hetkessä siinä tilanteessa.

Jenni toteaa, että läsnäolossa on tärkeintä se, että on hyvä olla, kun menee lavalle. Arjen asiat tai huonot tapahtumat saattavat vaikuttaa omaan oloon, mutta kun astuu lavalle, niin kaikki muu jää. Fokus on ainoastaan siinä hetkessä. Se hetki on musiikin tekemiselle. Jenni kehottaa siihen, että antaa korvien ja musan viedä, sitä voi kutsua myös Flow-tilaksi. ”Sit keikka on se dopamiini siinä tilanteessa.” (Honkaluoma, haastattelu)

Ulkoinen olemus

Ulkoisen olemuksen merkityksen esiintyessä Jenni kokee valtavan tärkeäksi. Silloin myös itse nauttii, kun on valmis antautumaan tilanteelle. Eri keikoilla ollaan eri tavoin, mutta aina laitetaan ns. univormu päälle, kun lähdetään töihin. Jenni pohtii, saako esiintyjää arvostella, esimerkiksi ulkoisesti. Hänen oma mielipiteensä on, että ei saisi, mutta on tärkeää kunnioittaa yleisöään pukeutumalla tilaisuuden vaatimalla tavalla, se saa myös esiintyjälle turvallisuuden tunteen.

Kun näyttää lavalta siltä, että on hyvä olla, saa myös itsevarmuutta omaan tekemiseen. Soolohommissa pukeutuminen ja visuaalinen ilme voi olla ihan trademark, Jenni kertoo ja mainitsee esimerkkinä Ellinooran, joka on tunnettu siitä, että hänellä on usein pinkkiä päällä ja hänet yhdistetään myös vahvasti esimerkiksi kukkasiin.

Jenni kokee, että ilmeiden ja eleiden merkitys esiintymisessä ja kaikessa vuorovaikutuksessa on myös valtava. Laulaja on yleensä kontaktissa yleisöön eniten. Jenni toteaa, että ihminen aistii pienistäkin mikroilmeistä tunnetiloja ja tunnistaa myös päälle liimatun kestopöytälaulun. Sillä on siis eroa, tuleeko lavalle ylimielisenä vai itsevarmana. Jennin kokemus on, että herkkä tilaisuus, missä on vain piano ja laulu, tuijotetaan laulajaa todella tarkkaan ja jos siinä ei ole aitona itsenään, sen aistii.

Kysymykseen, mikä merkitys on omien ilmeiden analysoinnilla esimerkiksi videoitten avulla, Jenni kertoo tehneensä sitä, mutta samalla toteaa, että sitä pitäisi tehdä useammin ja myös treenikontekstissa.

Jennin mielestä on hienoa, jos artisti antaa tunteen näkyä. Esimerkiksi jos kapale koskettaa erityisesti, miten se näkyy esiintyjän kehonkielessä.

Mä ite aattelen, että se on tosi siistiä, jos artisti antaa sen tunnetilan, et sulle tulee se, et ihan et hyvä et uskaltaa hengittää. (Honkaluoma, haastattelu)

Jennin mielestä tunteita on hyvä näyttää, kuitenkin laulusuoritusta pilaamatta ja kokee, että myös sen näyttäminen, että lavalla nauttii olostaan, on tärkeää. Hän toteaa, että sanatonta viestintää on myös paljon lavalla yleisön ja esiintyjän välillä ja silloin musiikki on se, mikä puhuu.

Juonnot

Jennin mielestä spiikkaus on toisille luontevampaa ja toisille ei, jos siinä on haasteita niin kannattaa käyttää aikaa sen harjoitteluun, jotta saa itselle olon, että esitys soljuu. Valmiin settilistan tekeminen luo myös raamin ja mahdollisuuden luvussa 2.2. mainitulle flow-tilalle ja sen valmiiksi miettiminen tukee myös ilmaisua. Spiikkaukseen yhdistyy tunneilmaisullinen yhteys asiaan, mitä on tekemässä. On tärkeää tietää, mistä biisissä on kyse ja miten sen ajaa sisään, jotta pysyy yhteydessä musaan ja tilaan, Jenni kertoo. Jenni kehottaa, että keikalla ollessa on hyvä miettiä, miten biisi vaihtuu seuraavaan, jatkuuko musa taustalla spiikkauksen lomassa ja mitä kuulokuvassa tapahtuu. Hän kertoo myös, että spiikkejä voi toki kirjoittaa auki, mutta silloin sen pitää tukea laulajaa. Aina ei spiikkausta tarvitse, silloin musiikki puhuu. Läsnäolo on kuitenkin tärkein, Jenni lisää.

Lavan käytöstä ja liikkumisesta Jenni toteaa, että lavaa tulee käytettyä isommin ja liikuttua enemmän bilekeikalla. Jos haetaan show-elementillisiä asioita, se on todella tärkeää. Se luo kuulijalle myös visuaalisen kokemuksen. Gospel-genressä korostuu luonnollisesti ilmaisu, koska musiikki on niin vahvaa ja siinä yhdistyy sovitut koreografiat ja yhteinen liikekieli.

Karisma

Kysymykseen millainen on karismaattinen ihminen ei ole yksiselitteistä vastausta. Samoin toteaa Jenni, joka kertoo, että on vaikeata selittää, mikä jostain ihmisestä tekee karismaattisen ja ajatteleeko muut samalla tavalla. Onko se ulkoinen habitus vai luonteenpiirre, ehkä jopa ääni?

...on tosi aidosti omia itsejään esiintyessä, läsnäolo ja aitous tulee silti sieltä läpi vaikka olisikin joku show. -- tulee ihan että "wow, mitä täällä tapahtuu. (Honkaluoma, haastattelu)

Aitous on painava osa myös karismaa. Jenni käyttää esimerkkinä, että laulajana ei ole välttämättä niin suurta merkitystä millaisia juoksutuksia tekee tai millainen ääniala on tai miten "vemputtaa lavalla muuvsseja". Ne ei välttämättä merkkää sitä, että esiintyjä on karismaattinen, jos ei ole aito siinä, mitä tekee.

Kysymykseen, voiko karismaa opetella tai oppia, Jenni toteaa, että ehkä sitä voi oppia, jos uskaltaa olla aito itsensä. Esimerkkinä hän käyttää Adelea, joka on todella karismaattinen, kun hän on ihan oma itsensä lavalla ja esimerkiksi uskaltaa aloittaa biisejä alusta, jos hänelle tulee sellainen fiilis. Ilman luontoa, aitoutta ja persoonaa hänkään ei välttämättä olisi niin karismaattinen, Jenni toteaa.

Kuka minä olen? Miltä minusta tuntuu olla tässä lavalla? Oonks mä täs oikeesti aito oma itteni vai onks mul joku kuori? Pitääks mun esittää täs jotain? Esitänkö minä esittämistä? (Honkaluoma, haastattelu)

Loppukaneettina Jenni toteaa, millainen on hänen mielestään huippuesiintyjä.

Huippuesiintyjä on minun mielestäni aito, läsnä oleva, joka tulee välittämään sitä omaa, et mul on asiaa, mä haluan tulla sanoo tän teille. Täs mä oon ihan omana itsenäni. (Honkaluoma, haastattelu)

Todeta siis voisi, että ehkä jokainen voi olla karismaattinen huippuesiintyjä omana aitona itsenään.

9 Läsnaolon voima: Hanna Marttilan teemahaastattelu

Hanna Marttila on koulutukseltaan pop/jazz-laulaja, -laulunopettaja ja musiikinopettaja. Hanna on toiminut esiintyvänä muusikkona ja laulajana jo yli 15 vuotta ja on tehnyt monipuolista uraa vuosien saatossa. Hän on muun muassa toiminut solistina eri tehtävissä, taustalaulajana, esiintynyt livelähetyksissä ja tehnyt stream-keikkoja. Hän on toiminut myös juontajan rooleissa.

Hanna kertoo, että hän on oppinut esiintymistä erityisesti sitä tekemällä, työ on ollut iso opettaja esiintymiseen. Hanna kuitenkin toteaa, että erittäin hyvien lauluopettajien kautta hän on saanut analyyttisemmin kommenttia, että minkälainen esiintyjä juuri hän on, juuri sillä hetkellä. Vuosien varrella oman persoonan kasvaminen ja muuttuminen on vaikuttanut tosi paljon myös esiintyjänä Hannan omaan ilmaisuun. Hanna kokee, että hän on oppinut esiintymistä myös omien

opettajien ja kollegojen kautta katsomalla heidän inspiroivaa tekemistä lavalla ja ottamalla kaikki irti siitä, sekä ottamalla muista kollegoista ilon ja esiintymisen energian irti myös oltaessa yhdessä lavalla. Hanna lisää myös, että kun ihailee kollegojen tekemistä yleisön puolelta, on se yksi isoimmista opettajista omaankin tekemiseen. Hanna toteaa kuitenkin, että tärkeintä on ollut päästä testaamaan esiintymistä ihan käytännössä, silloin kaikki mitä on analysoinut, pääsee oikeasti käytäntöön.

Hanna kertoo, että konservatoriossa opiskellessa oli yksi esiintymiseen ja ilmaisuun keskittyvä kurssi, mutta sen jälkeen esiintymistä treenattiin vain vähän laulutunneilla. Myös tiettyihin kursseihin liittyi keikka, mihin sisältyi esiintyminen. Hanna ei ole kuitenkaan käynyt enempää ilmaisutaidon tai esiintymisen kursseja, eikä muista, että sellaista olisi ollut tarjottimellakaan. Yllättävästi kuitenkin äänenkäyttö- ja huolto -kursilla opetettiin itsensä kantamista ja sitä kautta esiintymispuolta kehon linjauksen tarkistamisen kautta.

Hannan mielestä lavapreesens on ennen kaikkea läsnäoloa, sen hetken aistimista, läsnä olevaksi tuomista ja sitä, että pystyy tarjoilemaan oman esityksen niin, että voi itse seistä sen takana emotionaalisesti. On siinä hetkessä sille yleisölle, ketkä ovat paikalla ja luo sillä tilan ja tunnelman esitykseensä.

Lavapreesensin ja erityisesti läsnäolon kehittämistä Hanna kertoo, että keikkojen jälkeisten tallenteiden analyttinen seuraaminen on todella kehittävää, mutta muistuttaa myös, että esiintymishetkessä on tärkeintä nauttia itse esiintymisestä ja antautua sille hetkelle ja myöhemmin voi katsoa tallenteita ja kysyä palautetta omasta esiintymisestä esimerkiksi kollegoilta, joihin luottaa. Hanna suosittelee, että kannattaa hyödyntää kaikki mahdolliset ilmaisutaidon kurssit, mitä vaan voi ja mitä on tarjolla, myös teatterimaailmasta. Hanna lisää vielä, että kannattaa analysoida YouTube tyhjäksi omien idolien keikkavideoista ja tehdä huomioita,

että mikä juuri omasta mielestä tässä esiintymisessä on siistiä, ja ottaa sieltä vaikutteita myös omaan tekemiseen. Pienet alter ego¹t toimii oman esiintymisen tukena.

Ulkoisen olemuksen merkityksen esiintyessä Hanna kokee tärkeäksi ja on sitä mieltä, että esiintyjän kuuluu näyttää esiintyjältä, enemmän on parempi kuin vähemmän. Hannan mielestä esiintyjä saa erottua yleisöstä monella eri tavalla, saa näyttää omaa taiteilijuutta ja esiintyä luovasti, mutta ei tarvitse mennä mihinkään tiettyyn muottiin. Hanna toteaa, että ulkonäkö pitää tässä ammatissa muistaa laittaa jonkinnäköiseen suhteeseen omassa mielessä, että ei anna omalle ulkonäölle, sillä tavalla liikaa painoarvoa, että se kääntyisi jotenkin negatiiviseksi. Helposti näkyvässä ammatissa alkaa katsoa itseensä vähän kriittisesti, kun tietää olevansa katseen alla.

Mä haluan mun pukeutumisella ja laittautumisella näyttää sen, että mua kiinnostaa. Haluan antaa teille kaikkeni ja haluan olla teille se säkenöivä energisoiva esiintyjä. (Marttila, haastattelu)

Hanna kokee, että esiintymisen yksi tärkeimpiä tehtäviä on olla jonkinnäköinen tunteiden tulkki, ja toivon mukaan joka esiintymisessä saisi tavoitettua aina jonkun. Aina ei koko yleisöä saa puolelleen, mutta ainakin jonkun päivän voi vaikka pelastaa omalla esiintymisellä, tai antaa jollekin tiedostamattoman kanavan jonkun tietyn tunteen käsittelemiseen.

Antaa ihmisten sillä hetkellä olla ne, jotka nauttii; ja ottaa siitä hetkestä kaikki irti ja sitten itse on se, joka siinä tavallaan palvelee, vaikka se on myös itselle todella nautinnollista. (Marttila, haastattelu)

Hanna kokee, että ilmeiden ja eleiden merkitys esiintymisessä ja kaikessa vuorovaikutuksessa on myös valtava ja hän on itse tehnyt monta vuotta töitä sen kanssa, että oma fiilistely ei olisi aina sitä, että pistää silmät kiinni ja kääriytyy omaan kuoreensa, erityisesti, kun tykkää emotionaalisesta musiikista, missä tuodaan esille suuria tunteita. Silloin on ollut luontevaa pistää silmät kiinni ja fiilistellä

---

¹ Alter ego tarkoittaa latinaksi kirjaimellisesti "toinen minä". Alter egoa voidaan ajatella henkilön kloonina tai toisena itsenä. (Merriam-Webster, 2023)

tätä kautta, vaikka kuitenkin se yhteys pitää tuoda yleisöön niin, että he saavat kontaktin esiintyjään. Hanna kokee, että yhteys on se juttu missä se koko tulkinta tapahtuu.

Mä voin kuvitella mun omasta tulkinnasta vaikka mitä, mutta jos siinä ei tapahdu jonkin näköistä kipinää tai jonkin näköistä yhteyttä siihen yleisöön niin se tulkinta ei ehkä tavoita samalla tavalla.
(Marttila, haastattelu)

Kysymykseen, mikä merkitys on omien ilmeiden analysoinnilla esimerkiksi videoiden avulla, Hanna kertoo sen auttaneen laulajana keholinjauksessa todella paljon ja on auttanut myös hellittämään pois omista manereista. Hanna sanoo myös, että videoita analysoimalla on huomannut, kuinka itse käyttää lavaa myös esimerkiksi syvyys suunnassa. Hannan kokemusten mukaan analysoinnista on myös herännyt kysymyksiä, kuten: Jääkö mä liian taakse lavaa? Entä tulenko mä tarpeeksi eteen? Otanko mä tuossa tarpeeksi lavaa haltuun lavan tällä puolella? Miksi mä jään aina tohon kohtaan seisomaan?

Keikkatallenteet on ollut ihan kuin joku aarreaitta, mistä pääsee katsomaan, että hei tällainen paikallaan oleva energiakin voi olla tosi hyvä, vaikka se biisi jytää. (Marttila, haastattelu)

Hanna kertoo, että koittaa kehollisilla eleillään tuoda biiseihin tarinallisuutta, sillä tavalla, että se herättää tunteita kuulijassa, katsekontakti ja intensiivisyys apuna. Hanna sanoo, että aina ennen esitystä tai sen aikana hän tekee itse tulkinnan, mitä se biisi tarkoittaa hänelle siinä hetkessä ja koittaa tulkita sen niin, että ottaa huomioon oman äänensävyyn, eleet ja ilmeet.

Hanna kertoo olevansa lavalla liikkuvainen ja on tykännyt käyttää lavaa ihan sen koko leveydeltä, riippuen onko solistina vai taustalaulajan roolissa. Nykyisessäkin työssä taustalaulajana Hanna kokee olevansa osa showta myös koreografisessa mielessä. Hanna käyttää esimerkkinä keikkojaan, joihin kuuluvat tietyt kohdat, missä mennään fiilistelemään solistille tai kitaristille ja vaihdetaan puolia myös lavalla. Lavalla mennään huudattamaan ja laulattamaan yleisöä. Solistin roolissa Hanna kokee, että lavan käyttö on paljon intuitiivisempaa ja silloin esiintymistä tulee tehtyä enemmän siinä hetkessä kuin suunnitellusti.

Hanna kokee, että spiikkaus on tullut aktiivisemmin harjoitteluun vasta silloin, kun hän on tehnyt esimerkiksi juontajan hommia useammalla kielellä. Muuten Hanna on harjoitellut spiikkausta enemmän esiintymishetkessä. Hanna kokee, että vaikea osuus bilebändissä ollessa on ollut se, kun ei koe olevansa ”myllyttäjä²”, mitä usein bilebändimuusikoilta ja solistilta vaaditaan tai millaista odotetaan ja on sitä mieltä, että sitä olisi hyvä harjoitella siitä näkökulmasta ihan aktiivisesti. Hanna kertoo olevansa esiintyjänä ja spiikkaajana luonnonlapsi ja kokee, että on tärkeää, kun oma persoona näkyy lavalla.

Mä en ole parasta myllytyksessä, mutta kyllä mä osaan ihmisten kanssa jutella ja mä uskon, että se niinku riittää. (Marttila, haastattelu)

Hannan ajatus siitä, millainen on karismaattinen ihminen ja mikä tekee hänestä karismaattisen lavalla, on sitä, että karismaattinen esiintyjä on todella läsnä jollakin voimakkaalla tavalla siinä tilanteessa niin, että häntä uskotaan esiintyessä ja hän saa kiinnitettyä huomion jollain positiivisella tavalla ilman, että sitä pitää pyytää. Karismaattinen ihminen seisoo hyvin vahvasti omilla jaloillaan ja vaikuttaa siinä tilanteessa siltä, että hänellä on tämä homma ja tämä tila hallussa, on intensiivinen ja tietää, missä hän tykkää olla ja uskaltaa ottaa tilan haltuun. Hanna toteaa, että me kaikki olemme kuitenkin ihmisiä ja kaikilla on erilaisia elämäntilanteita, jotka vaikuttavat elämään, mutta silti meidän pitäisi muusikkoina ja esiintyjinä jaksaa tehdä jokainen homma yhtä näyttävästi ja hienosti. Ehkä se on juuri sitä ammattitaitoon liittyvää tietynlaista karismaa.

Kysymykseen, voiko karismaa opetella tai oppia, Hanna sanoo, että todellakin voi, mutta se pitää tehdä omalla tavalla ja luoda sitä karismaa peilaten omaan persoonaan, tekemällä sen tekee isosti ja uskottavasti itselle.

---

² Myllytyksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä yleisön haltuun ottamista esimerkiksi villitsemällä ja osallistamalla yleisöä mukaan.

Hanna kertoo, että jos hän katsoo jotain esiintyjää, joka on hänen mielestään huippuesiintyjä, niin siinä yhdistyy teknisten taitojen lisäksi nimenomaan karismaattisuus. Hanna toteaa, että huippuesiintyjä on tullut antamaan itsestään ison palasen meille kaikille muille ja se näkyy ja kuuluu. Hän osaa luoda yhteyden yleisöön sormia napsauttamalla ja osaa aistia yleisön energiaa ja hyödyntää sitä, on kekseliäs tilanteissa ja on luonteva.

...mikä tekee esiintyjästä tosi huipun siis valtavan hyvän ammattitaidon lisäksi musiikillisesti, on myös se läsnäolon voima ja se, että uskaltaa olla omalla tavallaan karismaattinen. (Marttila, haastattelu)

10 Pohdinta

Lavapreesens käsitteenä on moniulotteinen ja siihen ei ole yhtä yksiselitteistä vastausta. Aloitin työn tekemisen, sillä ajatuksella, että tarkoituksena ei ole löytää täysin uutta käsitettä tai kuvausta sanalle lavapreesens. Lähdin avoimin mielin tarkastelemaan tiettyjä lavapreesensin alle meneviä teemoja, erityisesti vuorovaikutuksen ja viestinnän, läsnäolon, visuaalisuuden sekä karisman kautta. Kaikki tämä lähti omasta kiinnostuksesta tarkastella omaa lavapreesensiani ja halusta kehittää sitä jatkuvasti urallani. Halusin pureutua syvemmin aiheeseen saamani ja hakemani tiedon kautta, sekä oikeasti tiedostaa ja ymmärtää, mikä on olennaista hyvän lavapreesensin saavuttamiseksi, ja mitä asioita tulee ottaa huomioon live-esitystä tehdessä, kun kyseessä on ammattilaisen näkökulma. Emme me ammattilaisinakaan olla ikinä valmiita.

Halusin myös selvittää, kuinka paljon esiintymistä opetetaan ammattikorkeakouluissa musiikin aloilla Suomessa ja tuloksissa selvisi, että sen opetus on hyvin vähäistä. Tietenkin on hyvä muistaa, että tutkin asiaa vain yhden luvun verran ja omat havaintoni perustuivat opetussuunnitelmiin ja otsikkotasolla havaittuihin sisältöihin. Voi olla, että esiintymistaitoa on integroituna myös eri opintojaksoihin. Haastattelukysymyksissä oli kysymyksiä, jotka liittyivät esiintymisen opettami-

seen ja harjoitteluun. Molemmat haastateltavat totesivat, että esiintymistä ja läsnäoloa on kouluissa opetettu liian vähän, ja oma taito on kehittynyt lähes ainoastaan käytännössä työtä tekemällä ja muilta kollegoilta tai idoleilta oppimalla. Tietenkin on hyvä muistaa, että oma tyyli ja persoona kuuluu omaan esiintymiseen, ja kaikkea ei pysty täysin opettamaan, mutta olen varma, että esiintymisen opettamisesta olisi monelle paljon hyötyä, ainakin tukemaan ja kehittämään omaa tekemistä.

Koen, että esiintymisen opettamisen vähäisyyteen olisi syytä puuttua, kun tähdäämme opinnoissamme alaan, mikä pyörii esiintymisen ympärillä. Voisiko esiintymistaito olla tulevaisuudessa osana musiikin alan opetussuunnitelmaa?

Oli arvokasta saada tietoa siitä, mitkä asiat nousevat haastateltavien mielestä tärkeimmiksi ja mitkä tekijät vaikuttavat esiintymiseen, lavapreesensiin ja karismaan. Haastattelujen kautta tuli ilmi, että suurimpana yhteisenä teemana lavapreesensiin liittyen nousi läsnäolon merkitys lavalla. Esiintyminen on kokonaisvaltainen kokemus niin itselle kuin myös kuulijalle, joten koen, että on tärkeää ottaa lavalla huomioon eri osa-alueet, jotka kuuluvat hyvän esityksen luomiseen. Tein opinnäytetyön kirjoituksen aikana myös havaintoja omilta keikoiltani muun muassa omasta läsnäolostani, ja huomasin, miten välillä olen täysin sisällä siinä mitä teen, mutta välillä myös ihan hukassa ja silloin joudun hakemaan fokuksen tekemiseen täysin tietoisesti. Tämä on yksi esimerkki siitä, että lavapreesensin kehitys on jatkuvaa, vaikka muusikon työtä olisikin tehnyt jo vuosia. Sen merkitystä ei pidä aliarvioida.

Tavoitteenani oli saada erilaisia, mahdollisesti uusia ja jo olemassa olevan tiedon vahvistavia näkökulmia aiheeseen ammattimuusikoilta ja erityisesti ammattilaulajilta. Analysoin kahden haastateltavani ajatuksia lavapreesensistä sekä termin alle liittyvistä yhtäläisyyksistä ja mahdollisista erimielisyyksistä.

Aitous tuli esiin isona teemana, erityisesti Jennin haastattelussa. Luvussa 3.2., missä puhuttiin huippuesiintyjästä ja mikä esiintyjästä tekee sellaisen Launosen (2017) kirjan mukaan, suurimpana tekijänä oli myös aitous. Aitous käsitteenä on

mielenkiintoinen ja laaja, johon ei ole tarkkaa määritelmää ja sitä olisi syytä tutkia enemmän, erityisesti liittyen esiintymiseen. Aitouden käsite voi tarkoittaa niin monia asioita ja oli kiinnostavaa lukea artikkeleita aiheesta ja aitouden ”vaatimuksesta” Suomen musiikkialalla. Aitous on meidän kulttuurissamme arvostettava piirre esiintyjällä, mutta onko esiintyjä aina aito oma itsensä ja voiko esiintyjä myös opetella olemaan aito? Tärkeintä on, että yleisö saa vastaanotettua esiintyjän välittämät tunteet. Onko mainitun alter egon taakse meneminen aitoutta? Koen, että esiintyjä voi rakentaa itselleen alter egon tai monia egoja, joiden kautta pystyy tuomaan esiin erilaisia piirteitä itsestään ja persoonastaan, mitä ei tavallisesti välttämättä arjessa toisi esiin, esimerkkinä Beyoncé’n eri alter egot. Koen sen erilaisena itseilmaisuna, jossa esiintyjä voi esimerkiksi esiintyä rohkeampana ja itsevarmempana persoonana ja korostaa niitä piirteitä turvallisesti itsessään ja lavalla ollessa, se saattaa myös tuoda esitykseen lisäarvoa. Pohdin myös, voiko esiintyjä olla aito myös silloin, jos hänellä on rooli päällä lavalla tai tunnistaako yleisö sen, jos lavalla on ”feikki”. Anttonen oli väitöskirjatutkimuksessaan sitä mieltä, että suurimmalla osalla esiintyjistä on tietty rooli päällä lavalle mentäessä ja sitä voisi verrata muun alan työntekijän työminään, kun taas haastatteluissa tuli esiin enemmän Launosen (2017) mukainen ”ole oma itsesi ja se riittää” -ajattelu. Koen itse, että Launosen kirjassa mainittu oman persoonan tuominen lavalle ja omien vahvuuksien ja heikkouksien korostaminen tuo aitoutta esiin, mutta ymmärrän myös sen, että välillä työminän täytyy myös olla lavalla, ja välillä voi heittäytyä rooliin. Ajattelisin, että roolinkin voi rakentaa itselle luontevan aitouden kautta. Aitouden merkitys ja siihen kuuluvat teemat tulivat esiin yllättävänkin paljon työssäni, joten koen, että se on myös kiinnostava aihe jatkotutkimukselle.

Myös ikuisen mysteerin, karisman, tutkiminen on kiinnostavaa. Kaikilla on oma tulkintansa ja tunteensa siitä, mitä se on. Haastatteluja analysoidessani oli mielenkiintoista huomata, että Jenni kertoo karismaattisen ihmisen olevan erityisesti aito ja oma itsensä ja painottaa sen tärkeyteen, kun taas Hannan mukaan karismaattinen esiintyjä on todella läsnä jollakin voimakkaalla tavalla, mutta ei mainitse kuitenkaan tässä aitoutta. Koen itse, että karismaattinen ihminen vaikuttaa minuun jollain tunteella, joka saa itsensä vangitsemaan häneen. En ole

varma onko se aitoutta, tunnistaako karismaattisen ihmisen takaa aitouden vai pystyykö sen peittämään ja silti luoda itsestään karismaattisen.

Läsnäolon, aitouden ja karisman lisäksi ulkoinen olemus lavalla nousi yllättävänkin tärkeäksi. Puhutaanko siitä siis tarpeeksi? Saako näistä käydä keskustelua? Jenni sanoi haastattelunsa jälkeen, että on hyvä, kun ”vähän tökitään muurahaispesää”, myös kysymyksissä. Kysyin haastattelukysymyksissä monta kysymystä liittyen esiintyjän ulkoiseen olemukseen, mikä sisälsi ajatuksia niin lavalla liikkumisesta, ilmeistä ja eleistä, kehollisesta ilmaisusta kuin myös live-esiintymisiin pukeutumisesta ja laittautumisesta. Tarkoituksena ei ollut ottaa kantaa, miltä kenenkään pitäisi tai kuuluisi näyttää lavalla, oma persoona ja taiteilijuus saa ja kuuluu näkyä. Koen silti, että sen merkityksestä ei puhuta niin paljon. Ehkä se otetaan enemmän itsestänselvyytenä. Kuitenkin se, mitä on päällä tai miten keikkaan valmistautuu muuten, on suuri osa esimerkiksi solistin työtä. Se vie aikaa ja miettimistä, tuntien valmistautumista. Siksi koen, että se oli tärkeää nostaa esiin myös kysymyksissä. Haastatteluiden yhteenvedosta voisi todeta, että on tärkeää pukeutua yleisöä kunnioittavasti, mutta omaa itseään ja tyyliään kuunnellen, niin että on hyvä ja turvallinen olla.

Haastattelukysymyksiä oli paljon ja monet kysymykset olivat aika lähellä toisiinsa. Huomasin haastatteluiden aikana, että haastattelukysymykset olisivat voineet olla osittain erilaisia tai eri kohdissa ja siksi teemahaastattelun mukaan kysyinkin niitä vähän eri järjestyksessä ja annoin tilanteen elää haastateltavan mukana. Olin ensimmäistä kertaa asiantuntijan roolissa ja toteutin kaksi teemahaastattelua. Koen, että minulle haastattelijana ja aiheen tutkijana, olisi ollut helpompaa kysyä vähemmän kysymyksiä, mutta laajemmalla sisällöllä. Niin myös haastateltava olisi voinut saada enemmän omia ajatuksiaan esiin. Olisiko kuitenkaan silloin saatu vastausta kaikkeen? Olisiko esiin noussut eri pointteja ilman niin yksityiskohtaisia kysymyksiä? Koen, että opinnäytetyön aiheen tarkasteluun sain vahvistusta jo olemassa olevalle tiedolle ja myös uusia tärkeitä asioita, jotka toimivat työvälineinä lavapreesensin kehittämisessä.

Haastateltavat olivat avoimia ja rohkeita ja olen tyytyväinen, että juuri nämä upeat muusikot olivat osana työtäni. Opinnäytetyöni tarkoitusta pohtiessa, ensimmäisenä ajatuksenani oli saada jonkinlainen ohjenuora siihen, mitkä ovat tärkeimpiä asioita omassa lavapreesensissä, ja miten sitä voi kehittää tiettyihin asioihin keskittymällä. Halusin koota liitteeseen yhden tiiviin oppaan ”Lavapreesens pähkinänkuoressa” niille, joita asia kiinnostaa ja jotka ammattilaisenaikin haluavat kehittää eteenpäin omaa tekemistään ja ilmaisuaan.

Olen alalla, jossa olen näkyvä. Teen itseni näkyväksi ja myös alltiiksi sille, että kuka vaan on vapaa antamaan palautetta, oli se rakentavaa tai ei. Koen kuitenkin, että suurimpana ja tärkeimpänä asiana on pysyä itse rehellisenä sille, miten haluaa tulla nähdyksi ja kuulluksi lavalla, ja mitä on valmis antamaan yleisölleen. Lavapreesens ja sen tietoinen harjoittelu ja kehittäminen on ikuinen matka, jos niin haluaa.

Lähteet

“Alter ego.” Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/alter%20ego> Accessed 2 Nov. 2023.

Ammattilaulajan työllistymisprofiilit ja kompetenssien huomiointi kahden musiikkikorkeakoulun opetussuunnitelmissa. 2020. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/353220/Veera-Seлина%20Lajoma_Opinnäytetyö.pdf?sequence=2

Arjas, P. 2014. Varmasti lavalle – Muusikoiden esiintymisvalmennus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 27–44. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimusopinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkopublication]. Viikka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus. <https://spoken.fi/haastattelun-lajityypit/>

Gullichsen, A. 2019. Yle artikkeli. (2.9.2019). Ellinoora ja aitouden vaatimus: miksi suhtaudumme artistien aitouteen niin pakkomielleisesti? <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/09/02/ellinoora-ja-aitouden-vaatimus-miksi-suhtaudumme-artistien-aitouteen-niin>

Hautamäki, T. 1999. Laulajan opas. Seinäjoki: Rytmii-instituutin julkaisuja A4

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Jormanainen, S. 2017. Yle artikkeli. (26.11.2017). Nickelbackia tutkineen väitös valmistui: Aitous tai sen puute voi tehdä muusikosta tärkeän tai hylkiön. <https://yle.fi/a/3-9941920>

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu (JAMK) Opetussuunnitelma Musiikkipedagogi 2023. Jyväskylä. <https://opetussuunnitelmat.peppi.jamk.fi/fi/48/fi/5195/KPD2023SS/year/2023>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. (ei pvm.). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/>

Kenneth J. Levine, Robert A. Muenchen & Abby M. Brooks (2010) Measuring Transformational and Charismatic Leadership: Why isn't Charisma Measured?, *Communication Monographs*, 77:4, 576-591, DOI:

10.1080/03637751.2010.499368. <https://www.tandfon-line.com/doi/full/10.1080/03637751.2010.499368>

Kihlström, E. 2007. Karismakoodi – Seitsemän tietä säteilevään persoonallisuuteen. Helsinki: Tammi

Koskimies, R. 2002. Asiantuntijan esiintymistaito – Onnistuneen esityksen kulmakivet. Jyväskylä: Gummerus

Launonen, K. 2017. Lava – kauhu ja himo. Helsinki: BTJ Finland Oy

Metropolia Ammattikorkeakoulu Opetussuunnitelman rakenne Musiikki: Musiikin esittäminen 2023. Helsinki. <https://opinto-opas.metropolia.fi/88094/fi/29/70424/3373/2523>

Oulun Ammattikorkeakoulu Opetussuunnitelmat 2023-2024 Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Oulu. <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=mpe2023s&lk=s2023>

Sainius, N & Pohjaväre K. 2021. Nyt on sinun vuorosi loistaa – Esiintymisen kielen opas. Tallinna: Raamatutrükikoja OÜ

Suomen Puheopisto Oy 2019. <https://www.puheopisto.fi/esiintymistaidot-osa-1-mita-taitoja-esiintymisessa-tarvitaan/>

Takala, T. 2013. Karisma on moni-ilmeinen ilmiö ja hankala käsite määritellä. Hallinnon tutkimus, 32(3), 243-246. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59383/karismao.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tampere Ammattikorkeakoulu (TAMK) Opetussuunnitelman rakenne. Musiikin tutkinto-ohjelma, Musiikkipedagogi (AMK): Musiikkipedagogi (AMK) 2023. Tampere. <https://opinto-opas-ops.tamk.fi/167/fi/23/55327/3359>

Tapaustutkimus 2015. *Tapaustutkimusartikkeli*. Jyväskylän yliopiston sivustolla. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

Toim. Poutiainen, S. 2021. Yleisö ja puhe – kymmenen näkökulmaa esiintymiseen. Helsinki: Partuuna

Turku AMK Opinto-opas Musiikkipedagogi 2023, Soiton- tai laulunopettaja. 2023. Turku. <https://opinto-opas.turkuamk.fi/fi/21632/fi/76402/PMUSIS23/518/year/2023>

TÄSSÄ JA NYT – Mitä on esiintyjän läsnäolo ja miten ohjaaja voi siihen vaikuttaa? 2014. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73770/Alaverro-nen_Veera.pdf?sequence=1

HAASTATTELUT

Honkaluoma, Jenni. 2.10.2023

Marttila, Hanna. 9.10.2023

Liite 1. Luku 6, Oma kokemus esiintyjänä

YouTube-linkki omaan esitykseen loppukonsertistani, analysoin omaa esiintymistä ja lavapreesensiäni luvussa 6.

<https://www.youtube.com/watch?v=8iz2zp2gGik>

Liite 2. Lavapreesens pähkinäkuoressa

